

УДК 004:005.21:338.27:355.01

А.В. ЧЕРЕП

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна

Т. А. ЧЕПУРНА

Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Війна та повоєнний період становлять серйозні виклики для соціально-економічної безпеки будь-якої держави. В цих умовах особливої актуальності набувають інструменти, здатні підтримувати стабільність, забезпечувати життєдіяльність населення та сприяти відновленню. Одним з ключових таких інструментів є діджиталізація. Європейський досвід у цій сфері є надзвичайно цінним, оскільки Європейський Союз активно впроваджує цифрові технології для підвищення стійкості своїх економік та суспільств. Це дослідження має на меті проаналізувати фундаментальні європейські практики діджиталізації, які можуть бути використані для забезпечення соціально-економічної безпеки в умовах війни та у період післявоєнного відновлення.

В умовах воєнних дій діджиталізація відіграє критично важливу роль у підтримці функціонування економіки. Вона дозволяє забезпечити безперебійність надання державних послуг, підтримувати зв'язок та координацію дій, а також забезпечувати кібербезпеку.

Європейський досвід свідчить про те, що розвинена цифрова інфраструктура підвищує стійкість економіки до зовнішніх шоків. Наприклад, впровадження електронного урядування дозволяє громадянам отримувати необхідні адміністративні послуги онлайн, навіть якщо фізичний доступ до державних установ обмежений або неможливий. Країни ЄС активно інвестують у розвиток захищених цифрових каналів комунікації та обміну даними, що є критично важливим для управління державою та економікою в кризових ситуаціях [1].

Український досвід також підтверджує важливість діджиталізації під час війни. За даними дослідження, використання державного застосунку «Дія» зросло на 42% у період з 2021 по 2023 рік, а проникнення інтернету збільшилося з 62% у 2019 році до 78% у 2023 році, що свідчить про прискорення цифрової трансформації в умовах війни [2]. Це дозволило підтримувати зв'язок між державою та громадянами, забезпечувати доступ до інформації та послуг, а також координувати гуманітарну допомогу.

Соціальна безпека в умовах війни включає в себе захист населення, забезпечення доступу до базових потреб, підтримку внутрішньо переміщених осіб та збереження соціальної згуртованості. Діджиталізація може суттєво допомогти у вирішенні цих завдань.

Європейські країни використовують цифрові технології для створення ефективних систем раннього попередження про надзвичайні ситуації, оповіщення населення та координації евакуації. Також важливим є використання цифрових платформ для обліку та надання допомоги постраждалим, включаючи внутрішньо переміщених осіб. Європейський Союз підтримує розвиток цифрових рішень для надання гуманітарної допомоги та забезпечення прав біженців [1].

Прикладом є використання геолокаційних даних та мобільних додатків для пошуку зниклих безвісти та надання екстреної допомоги. Крім того, цифрові платформи можуть використовуватися для психологічної підтримки населення, надання інформації про доступні соціальні послуги та відновлення соціальних зв'язків.

У повоєнний період діджиталізація стає ключовим фактором швидкого та сталого відновлення. Вона сприяє відновленню інфраструктури, залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та модернізації економіки.

Європейські практики у цій сфері включають розробку комплексних стратегій цифрової трансформації, спрямованих на відновлення та розвиток постраждалих регіонів. Це передбачає інвестиції в цифрову інфраструктуру, підтримку інновацій та розвиток цифрових навичок у населення. Дослідження підтверджують, що цифрова трансформація має значний вплив на розвиток повоєнних регіонів, відкриваючи нові можливості для економічного відновлення та соціального зростання [2].

Ініціатива ЄС EU4Digital спрямована на впровадження цифрових послуг та технологій з використанням європейського досвіду, що буде корисним для науково-дослідних установ України у післявоєнний період для відновлення та розвитку [3].

З урахуванням європейського досвіду та потреб України, можна виділити наступні фундаментальні практики діджиталізації, які є важливими для забезпечення соціально-економічної безпеки в умовах війни та у повоєнний період: 1) *Розвиток стійкої та захищеної цифрової інфраструктури*: забезпечення надійного доступу до інтернету та мобільного зв'язку, захист критичної інформаційної інфраструктури від кібератак. 2) *Впровадження електронного урядування та цифрових державних послуг*: надання адміністративних послуг онлайн, спрощення бюрократичних процедур та зменшення корупції. 3) *Створення цифрових платформ для підтримки населення*: розробка інструментів для обліку та надання допомоги постраждалим, внутрішньо переміщеним особам, а також для забезпечення психологічної підтримки. 4) *Використання цифрових технологій для відновлення економіки*: підтримка розвитку електронної комерції, цифрового маркетингу, дистанційної роботи та інших форм цифрової економіки. 5) *Інвестиції в цифрову освіту та розвиток цифрових навичок*: підготовка кваліфікованих фахівців для цифрової економіки та підвищення цифрової грамотності населення. 6) *Забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних*: впровадження сучасних стандартів кібербезпеки та законодавства про захист персональних даних. 7) *Міжнародна співпраця у сфері діджиталізації*: залучення європейського досвіду та підтримки для розвитку цифрової економіки та суспільства в Україні.

Європейські практики діджиталізації є важливим інструментом для забезпечення соціально-економічної безпеки в умовах війни та у період повоєнного відновлення. Вони охоплюють широкий спектр заходів, від розвитку цифрової інфраструктури до впровадження цифрових послуг та підтримки населення. Український досвід під час війни підтверджує

критичну роль діджиталізації у підтримці стійкості держави та суспільства. Застосування європейських практик дозволить Україні не лише подолати наслідки війни, але й закласти міцний фундамент для подальшого сталого розвитку та інтеграції до європейського цифрового простору.

Література

1. Europe's Digital Decade: Commission sets the course towards a digitally empowered Europe by 2030. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_983 (дата звернення: 06.04.2025).
2. Digital transformation as a tool for creating an inclusive economy in Ukraine during wartime. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/journals/problems-and-perspectives-in-management/issue-461/digital-transformation-as-a-tool-for-creating-an-inclusive-economy-in-ukraine-during-wartime> (дата звернення: 06.04.2025).
3. Resilience and digital transformation: Ukrainian universities in times of war. EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/resilience-and-digital-transformation-ukrainian-universities-in-times-of-war/> (дата звернення: 06.04.2025).